

TIPS OM TEGN

HAVBOTN

DRAMMENS MUSEUM

Tips om tegn til utstillingen
Birgit Hagen – Einsamt hjarta
Kurator og essay: Ida M. Klingvall

**Drammens Museum for kunst
og kulturhistorie Fylkesmuseum
og galleri for Buskerud**

Konnerudgaten 7,
3045 Drammen

Tlf. +47 32 20 09 30

www.drammens.museum.no

HAVBOTN

ET ESSAY AV KURATOR FOR UTSTILLINGEN
IDA M. KLINGVALL

«Mirrors are essential
to all violent and heroic action.»

VIRGINIA WOOLF, *A Room Of One's Own*, 1929

En av billedvevene som vises våren 2022 på Drammens Museum i utstillingen *Birgit Hagen – Einsamt hjarta* er billedveven *Havbotn*, 1973. Når man står foran denne billedveven i sitt udødelig nærvær ser vi hverken Birgit Hagens eller vårt eget speilbilde. Billedveven gir oss ingen umiddelbar tilbakemelding på vårt eget selv eller kunstnerens indre liv. Som tittelen antyder ser vi gjennom vannflaten og ned på havbunnen. Birgit Hagen har ikke speilet seg i den blanke vannflaten slik vi kjenner til fra myten om Narcissus som ble så forelsket i sitt eget speilbilde at han falt ut i vannet og druknet. Det er den myten det ofte har blitt referert til når vi leser om det mimetiske begjæret i forbindelse med hvilken kraft de sosiale mediene har på oss mennesker. Vårt mimetiske begjær betyr at vi etterligner andres adferd. I denne billedveven må vi bevege oss dypere enn overflaten og vårt eget speilbilde uten å drukne på veien. I dette essayet skal jeg forsøke å finne noen tråder som vi kan bruke for at denne billedveven skal gi oss en mening i en tid rett etter gjenåpning av samfunnet etter en pandemi.

Detalj, *Havbotn*, 1973, billedvev, 177 x 154 cm.

Vi blir hver dag bombardert med en enorm mengde digitale bilder, og det kan være en krevende øvelse å møte et fysisk kunstverk som henger der i all sin stillhet. Vår digitale virkelighet kan gi oss en følelse av nummenhet. Som betraktere i møte med et kunstverk må vi ta oss tid til å se, oppdage og reflektere. Man kan ikke «scrolle» videre til neste «post» selv om jeg er klar over at veldig mange foretrekker det. Å ta seg tid til et slikt møte opplever jeg som viktigere enn noen gang etter 2 år med pandemi og nå en brutal krig der vi hver dag ser menneskers lidelse. Kunsten kan dersom vi tar oss tid og er villig til å åpne oss eller møte verket med vårt eget selv berike vår tilværelse eller utvide vår horisont. Jeg har ingen ønsker om å utlevere mine dypeste hemmeligheter i dette essayet, men jeg vil prøve å vise hvordan jeg i møtet med Havbotn har reflektert over vårt mimetiske begjær og de mørke sidene på dypet av vårt selv. Som kurator for utstillingen har kunstnerskapet til Birgit Hagen også vært en påminnelse om viktigheten av å finne mening og innhold i vår fragmenterte virkelighet.

«Disse teppene kan synes som drøm og dikt bare.
Men de har en rikdom av detaljer. Bilder. Symboler.
Plukket ut og forstørret. De kan gi ideer til nye ting.
Eller stå som selvstendige bilder. Teppene er også nært
knyttet sammen. Har liksom eksistert side ved side
med det skrevne. Kan liksom ikke løsrives. Det vil utdype
og berike. Derfor synes det meg mest riktig slik det
er bestemt at det må holdes sammen.»

BIRGIT HAGEN

Mange kan se en likhet mellom Birgit Hagens taktile «havbunn-billedvev» og Jacob Weidemanns (1923–2001) abstrakte «skogbunn-malerier», som jo også var Birgit Hagens norske samtidige.¹ En annen av Birgit Hagens samtidige er den amerikanske abstrakt ekspresjonistiske maleren Jackson Pollock (1912–1956), som ble født samme år som Birgit Hagen, i 1912. Direktør Åsmund Thorkildsen gir meg et hint til et av Pollocks drip-paintings med tittelen *Full Fathom Five*, 1947 en dag vi igjen blir stående foran *Havbotn*, 110 år etter at de begge ble født. Dette blir en tråd jeg i det følgende vil undersøke. At Birgit Hagen kjente til den amerikanske modernismen i 1973 er ikke umulig. Birgit Hagen var internasjonalt orientert og besøkte museer i Europa og dro på flere studiereiser. Havbotn er dessuten en abstrakt billedvev med et sammenlignbart kunstneriske uttrykk og med en referanse i tittelen til Pollock. «*Billedvevene har en amerikansk struktur og et «all over pattern» og hvis hun ikke hadde kjennskap til det så er det et veldig pussig sammentreff»* påpeker Åsmund Thorkildsen når vi står foran *Havbotn*, og vi kan nesten oppleve at vi fysisk blir dratt mot dette billedrommet.

Tittelen på Pollocks maleri er tatt fra *The Tempest*, 1611 av Shakespeare og er fra et vers som Ariel synger i første akt.

«Full fathom five thy father lies,
Of his bones are coral made;
Those are pearls that were his eyes;
Nothing of him that doth fade,
But doth suffer a sea-change.
Sea-nymphs hourly ring his knell.
(Burden) ding dong
Hark, now I hear them, ding dong bell.»

---

¹ Runa Boger, *Sent, men godt. En historiefortelling i tekstil*, side 12.

Verselinjen «*Full fathom five thy father lies*», er brukt i en rekke bøker, filmer og sanger siden. Setningen antyder at det er noe mystisk som kan ha hendt. Det er den usynlige Ariel som synger disse linjene som i kraft av det mystiske og rytmiske er lett å huske og ikke minst å uttale. Ariel lurte Ferdinand til å tro at hans far antagelig har druknet etter skipsforliset og at han har gått gjennom «a sea-change». Hans knokler er forvandlet til koraller og øynene til perler. På samme måte som Pollock har puttet en rekke forskjellige gjenstander som sigaretter, spiker, knapper og mynter inn i malingen har Birgit Hagen i sitt verk vevd inn rester av fiskegarn, kroker, perler, biter som kan se ut som knust speil, mynter og noe som ser ut som knokler eller fragmenter av skjelett. Vi kan observere «a sea-change» som Ariel synger i 5. verselinje. Forvandlingen på havbunnen er symbolisert gjennom små gjenstander der havbunnen blir et sted for å samle fragmentene og begrave noen av de i mørket.

Billedveven er bygd opp av mindre felt som om hun har malt et abstrakt maleri i veven. Fargene er i nyanser fra mørkeblått til valmueblå, sjøgrønt, grått, noen felt i bonderødt, nyanser av brunt, grått og med noen mindre felt i rosa. De ulike fargefeltene eller fragmentene blir som fargefeltene i et moderne maleri.

Øivind Storm Bjerke fremhever også dette i sin anmeldelse av utstillingen i Kunstavisen²:

«Hagen har skrevet et sted «Jeg vil veve som om jeg malte», og utstillingen viser nettopp dette. Hun bryter ned billedformatet til små former som kan veksle mellom organiske flekker og geometriske former, og skaper et spill av mindre former som fletter seg sammen til en levende overflate.

Det er intense bilder som suger blikket til seg og oppsluker betrakteren. Hagen arbeider her videre med visuelle problemstillinger forankret i Cézanne og kubismen, slik vi også finner det hos flere av Hagens samtidige malere. Det er sjelden å se en så naturlig sammenføyning av tekstilkunst og maleri som her. Det peker på at nedbrytingen av et strengt skille mellom kunstarter og sjangre, er noe av det mest interessante i arven etter modernismen.»

Billedveven viser ikke et naturalistisk billedrom, men hvordan Birgit Hagen har opplevet overflaten eller vannflaten i et modernistisk billedspråk. I et notat skriver hun om hvilken sinnstilstand hun forsøker å være i når hun skaper:

«Inspirasjon. Det er bare som noen glimt, noen gnister i sinnet. Når du i rolig åpen meditasjon, slappet av fra bekymringer, tanker, så ligger noe å funkler på bunnen. Noen peler strålende av skjønnhet, lysende av varme. Men jeg må være rolig avslappet, stille, ikke sløv og trett, men sansene åpne sinnet uthvilt rolig meditasjon. Da kommer tankene, inspirasjon. Det må være åpent med utsikt, høit omkring, fritt. Ingen autoriteter. Ingen følelse av å trenge på noen. Ingen følelse av å bli ydmyget, tatt inn på nåde. Jeg må være åpen for skjønnheten og for menneskene. Jeg må være trygg. Ikke hevet over ikke ydmyget, men som en av dem, som en gnist som tilhørende dem og allikevel ikke hør dem til.»

BIRGIT HAGEN

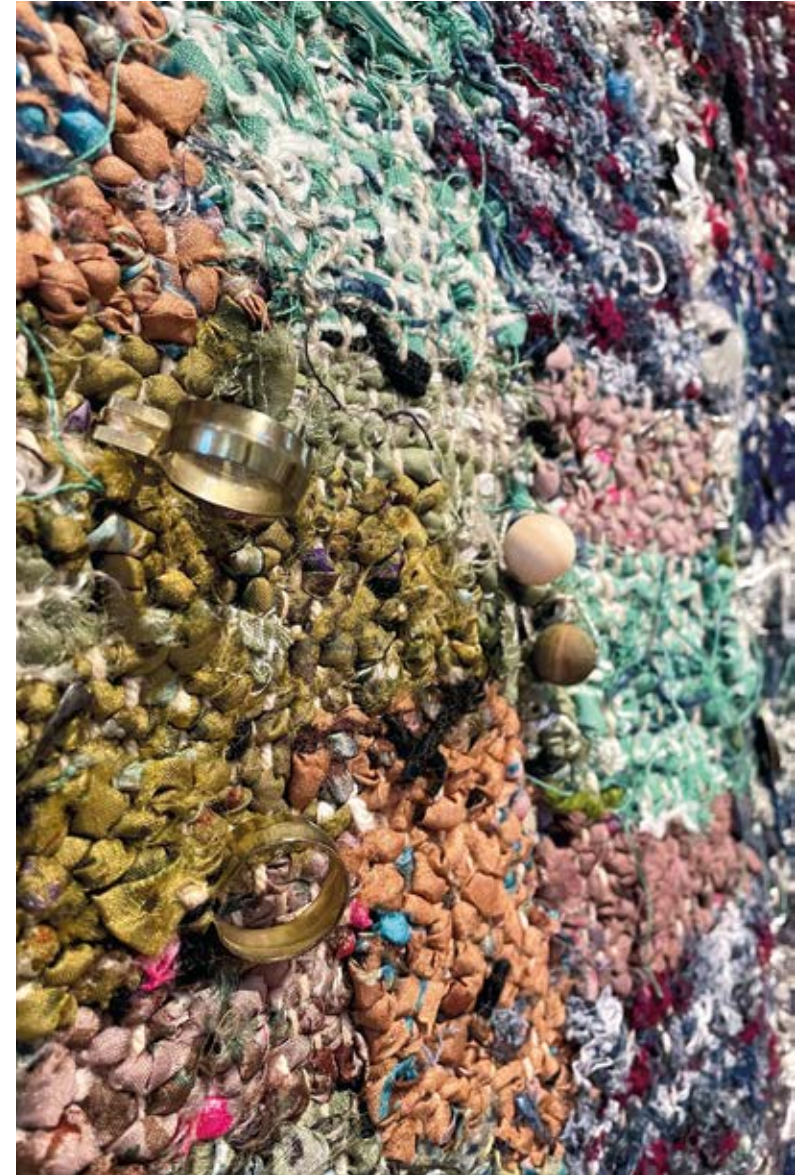
2 Øivind Storm Bjerke, Kunstavisen 2022.
<https://kunstavisen.no/artikkel/2022/en-maler-i-veven>

Slik jeg tolker denne refleksjonen søker Birgit Hagen å fri seg fra tanker som kan volde henne skade. Hun må være forankret med «peler» og «ingen følelse av å trenge på noen» som hun så klokt skriver. Hun ønsker å se seg selv som en av «dem» og ikke opphøye seg selv. Når man føler seg forankret i livet og ser på andre mennesker som likeverdige vil man heller ikke føle behov for å påføre andre mennesker vold, hevn eller skade som en følge av sjalusi.

Birgit Hagen har ved å samle alle disse fragmentene ikke hatt behov for å ofre eller drukne en syndebukk slik man kan anta at Ariel synger. Den franske filosofen René Girard (1923–2015) mest kjente for *Syndebukken*, 1982 redegjør i denne boken for at den sterkeste kraften i mellommenneskelige relasjoner er det mimetiske begjær. De siste årene har hans navn og hans filosofi fått en renessanse. Ikke minst i Lena Lindgrens samfunnskritiske essay *Ekko. Et essay om algoritmer og begjær* hvor hun lener seg på nettopp Girards ideer om syndebukk-mekanismen. En syndebukk er som vi vet et uskyldig offer, men blir en måte å løse den gjensidige volden som kan oppstå i nære relasjoner. Girard skiller mellom to former for mimesis, den ytre og den indre som oppstår i nære relasjoner. I sine litteraturstudier undersøker han hvordan dette kommer til uttrykk i alt fra Shakespeare sine dramaer til nyere modernistisk litteratur. Han viser hvordan det indre mimetiske begjæret kan føre til sterk psykisk vold og konspiratoriske teorier.

Dette sterke behovet for å ofre noen unngår kanskje Birgit Hagen i *Havbotn*, selv om vi ser tegn eller symboler som kan minne om knokler fra de døde. For det vi ser og får en sterk følelse av, er at hun har funnet en mening og antagelig en forsoning med minnene hun bærer. Vi ser at det funkler og at det er en skjønnhet i naturen slik hun opplever den, der billedrommet er en flate hun har samlet fragmentene på.

Detalj, *Havbotn*, 1973, billedvev, 177 x 154 cm.

Et av mine tidligste minner er at pappa og jeg står ved brygga og grer garn, kanskje jeg er 5 år og har på meg slitte tresko og den rosa kjolen som jeg elsker. Antagelig er jeg brun etter en hel sommer på Hvaler. Små hender som kunne vikle ut gordiske knuter av tang, tare, fisk og krabber. Pappa som gir meg ros for at jeg er så flink til det arbeidet. En slags stillfaren meditasjon der vi bare var stille eller kunne snakke om alt og ingenting. Et annet minne i nyere tid er mamma som ringer meg og forteller at pappa har druknet ved den samme brygga. Dette er et minne som jeg nesten aldri klarer å konfrontere meg selv med da det fikk så store konsekvenser i livet mitt. Mellom disse minneglimtene ligger alt det som skjer av mellommenneskelige relasjoner i en familie.

I utstillingskatalogen har jeg lest Birgit Hagens kunstnerskap opp mot karakteren Lily Briscoe i Virginia Woolfs roman *To the Lighthouse*, 1927. Virginia Woolf bruker samme billedspråk som Shakespeare i Ariels sang når hun beskriver «the sea-change» idet hun ser for seg de druknede sjømennene:

«...that underworld of waters where the pearls stuck
in clusters to white sprays, where in the green light
a change came over one's entire mind and one's body
shone half transparent enveloped in a green cloak.»

Mot slutten av romanen reflekterer Lily Briscoe over sin egen groteske oppfatning av Mr. Ramsay og andre mennesker og hvordan vi mennesker utpeker en syndebukk for våre egne personlige formål.

«Her own idea of him was grotesque. Half one's notions
of other people were, after all, grotesque. They served
private purposes of one's own.»

He did for her instead of a whipping-boy. She found herself
flagellating his lean flanks when she was out of temper. If
she wanted to be serious about him she had to help herself
to Mrs. Ramsay's sayings, to look at him through her eyes.

She raised a little mountain for the ants to climb over.
She reduced them to a frenzy of indecision by this
interference in their cosmogony. Some ran this way,
others that.»³

I møtet med Birgit Hagens *Havbotn* har jeg fått en påminnelse om at vi bærer på minner som oppleves som både lyse og mørke fragmenter. Som minneglimt. Ved å lese Girard har jeg også fått en innsikt i at tilgivelse er en handling som kontinuerlig må aktiveres gjennom hele livet. Vi må tørre å møte og løse de gordiske knutene i våre liv. Etter to år med pandemi der vi har vært tvunget inn i en helt ny livssituasjon, og nå en krig der vi hver dag ser andre menneskers lidelse, opplever jeg at det er viktigere enn noen gang at vi kan søke refleksjon og skjønnhet i kunsten.

«But doth suffer a sea-change
Into something rich and strange.»

WILLIAM SHAKESPEARE, *The Tempest*

---

3 Virginia Woolf, *To the Lighthouse*, 1927, side 303.

BIRGIT HAGEN

(1912–2004)

Einsamt hjarta

Utstillingsperiode 10. februar – 15. mai 2022.

Birgit Hagen (1912–2004) vokste opp i bygda Vats i Ål i Hallingdal. Mange av billedvevene er knyttet til steder og stemninger fra naturen i Hallingdal. Tilknytningen til Hallingdal og naturen betydde enormt for Birgit Hagens kunstneriske produksjon. Men Birgit Hagen reiste også mye hele sitt liv og var orientert mot en større verden og hentet inspirasjon fra sine reiser. Hun bestemte seg tidlig for å holde hele sin produksjon samlet og donerte i 2002 samlingen til Hallingdal museum.

DRAMMENS MUSEUM